І чужому научайтесь,
Свого не цурайтесь...
Т. ШЕВЧЕНКО

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

Редакція і Адміністрація:
"Svoboda", 81-83 Grand St.
Jersey City, N.J. 07303
434-0237
434-0807
УНСоюз: 435-8740
— Тел. з Ню Йорку: —
BArcly 7-4125
УНСоюзу: BArcly 7-5337

РІК LXXII. Ч. 47. TWO SECTIONS (SECTION 1) ДЖЕРЗІ СИТІ І НЮ ЙОРК, СУБОТА, 12-го БЕРЕЗНЯ (MARCH) 1966 No. 47. VOL. LXXII.

ОСТАННІ ВІСТІ

П'ятниця, 11-го березня 1966

В АМЕРИЦІ

ТОРГОВЕЛЬНА ПАЛАТА ЗДА ПРОТИ ПРЕЗИДЕНТОВОЇ ПРОПОЗИЦІЇ В СПРАВІ ЕЛЕКТОРІВ. Представники Торговельної Палати заявили в Сенатській Правничій Підкомісії, що потрібна реформа теперішньої системи електорів для вибору Президента, але пропозиція Джансона не поліпшує цієї ситуації. Теперішню систему електорів треба б заступити системою, в якій всі виборці безпосередньо вибирали б Президента, або таким способом, що на кожного конґресмена припадав би один електорський голос плюс по два голоси для кожного стейту. Сенатор демократ із Ню Йорку Роберт Ф. Кеннеді вповні підтримує ту реформу, яку пропонує президент Джансон. Сенатор демократ із Коннектикату Томас Дж. Дадд від себе пропонує, щоб призначати електорські голоси партійним кандидатам на основі пропорційного розподілу голосів.

ПЛЯНУЮТЬ ВИДАТИ $60.2 БІЛЬЙОНА НА ІНВЕСТИЦІЇ В РІЗНИХ БИЗНЕСАХ, на $8.3 більйона більше, як у минулому році. Це збільшення буде на 15.9 відсотка більше в порівнянні з минулим роком, і на $1.3 більйона більше, як Уряд передбачав в січні цього року, вирішуючи, що не треба збільшувати податки, щоб не допустити до інфляції. Непередбачене збільшення видатків на інвестиції є новим арґументом на те, щоб збільшувати податки. Але пресовий секретар Білого Дому Білл Моєрс заявив, що ще не запало рішення в цій справі, і ще навіть не дебатується над нею, бо Президент, гадає, що вистачить те збільшення податків, яке Конгрес має схвалити. Колишні економічні дорадники президента Кеннеді і президента Джансона вже тепер дораджують збільшити прибуткові податки, щоб не допустити до інфляції.

БУДУТЬ ВИШКОЛЮВАТИ НЕФАХОВИХ РОБІТНИКІВ, КОЛИ ЗАБРАКНЕ ФАХІВЦІВ, як про це звітує Американська Фундація в справах автоматизації та затруднення. Виконний директор цієї Фундації Теодор В. Кіл заявив, що в 1962-му році, коли Фундація почала працювати, автоматизація праці звільняла з затруднення робітників, і треба було шукати для них праці. Тепер число безробітних так зменшилося, що треба працювати в тому напрямку, щоб знайти фахових робітників, яких вже тепер починає бракувати різним фабрикам. Але проблема автоматизації праці і затруднення існує далі і треба тісної співпраці працедавців і робітничих організацій, щоб нові машини не збільшували числа безробітних.

УРЯД ЗДОРОВ'Я В СТЕЙТІ АРІЗОНА ПОВІДОМЛЯЄ ПРО ЕПІДЕМІЮ АЗІЙСЬКОЇ ІНФЛЮЕНЦИ, бо в попередньому тижні було там аж 2,311 випадків занедужання, а в тижні, що закінчився 26-го лютого — тільки 779. Треба згадати, що цей стейт має тільки коло 800,000 мешканців. В Каліфорнії в попередніх чотирьох тижнях на азійську інфлюенцу нездужало кілька мільйонів осіб, а число смертних випадків виносило з кінцем минулого тижня — 142, вдвоє більше, як в тому самому часі минулого року. Представники Уряду здоров'я погоджуються в тому, що щеплення проти інфлюенци не дає зараз імунізації проти цієї недуги, бо воно повинно відбуватися двічі в році, а не аж тоді, коли шаліє епідемія.

В НАЙБЛИЖЧОМУ РОЦІ КРУЖЛЯТИМЕ ДОВКОЛА ЗЕМЛІ САТЕЛІТ, ЩО КОНТРОЛЮВАТИМЕ РУХ ЛІТАКІВ, — повідомляє Федеральна Авіяційна Аґенція. Корпорація комунікаційних сателітів запропонувала Авіяційній Аґенції, щоб такий сателіт випустити в серпні 1967-го року. Цей 210-фунтовий сателіт дасть певну високочастотну радіову комунікацію понад половиною північно-атлантійського повітряного простору, який тепер користає з наземних радіових стацій, які під час злої погоди деколи не діють, або зле діють внаслідок акції плям на Сонці. Тепер часто літаки втрачають радіове получення не тільки над океаном, але і над суходолом. Сателіт змінить теперішній стан на краще.

У СВІТІ

СОВЄТСЬКИЙ СОЮЗ ПЛЯНУЄ ВИСЛАТИ В МІЖПЛАНЕТНІ ПРОСТОРИ „АВТОБУС" — велику ракету, в якій могло б поміститись більше астронавтів. Цей „автобус" матиме завдання віддалитись від землі на 550 миль — далі, як це вдалось астронавтам дотепер. Сподіваються, що ця нова міжпланетна подорож відбудеться ще в березні, може з нагоди 23-го конґресу комуністичної партії в Москві.

У СТОЛИЦІ ІРЛЯНДІЇ, ДАБЛІНІ ПОБОЮЮТЬСЯ НОВИХ ВИБУХІВ. Після того, як в цьому місті висадили в повітря 134 стіп високу статую адмірала Нельсона, що вважалась ірляндськими націоналістами символом англійського поневолення, сподіваються, що може бути більше протианглійських демонстрацій. Цього року припадає 50-річчя кривавого Великодня в квітні 1916, коли то ірляндські націоналісти почали повстання проти англійської окупації. Дві особи, обвинувачені у висадженні пам'ятника Нельсонові, перебувають у в'язниці і їхня справа передана генеральному прокураторові.

ПРЕЗИДЕНТ ФРАНЦІЇ ДЕ ҐОЛЛЬ ПОЇДЕ З ВІДВІДИНАМИ ДО СОВЄТСЬКОГО СОЮЗУ ЦЬОГО ЛІТА. Відвідини почнуться 20-го червня і потривають 12 днів. У своїй подорожі де Ґолль плянує відвідати Волґоґрад, що під час війни це називався Сталінґрадом і був тереном одної із найбільших битв другої світової війни.

ОБ'ЄДНАНІ НАЦІЇ ПОДАЛИ, ЩО ЗГІДНО З МІЖНАРОДНІМИ ЗАКОНАМИ НЕ МОЖНА ОБМЕЖИТИ ЧАСОМ СУДОВОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТИ ЗА ВОЄННІ ЗЛОЧИНИ. Цією справою займається спеціяльна комісія під проводом генерального секретаря У-Танта, і буде передана до Комісії Людських Прав, що саме тепер має свою сесію. Справа відповідальности за воєнні злочини зактуалізувалася в попередньому році, коли німецький уряд відсунув реченець судової відповідальности за воєнні злочини, що був обмежений двадцятьрічним періодом, а парлямент продовжив цей реченець до кінця грудня 1969. Об'єднані Нації стоять на становищі, що справа відповідальности за воєнні злочини не обмежується одною заінтересованою державою, але є „міжнародною справою, що зв'язує всі держави світу".

200 ГРЕЦЬКИХ КОМУНІСТІВ, ЩО БУЛИ ПРОГНАНІ З ГРЕЦІЇ І ПЕРЕБУВАЛИ У СОВЄТСЬКІЙ БОЛГАРІЇ, воюють тепер у В'єтнамі по стороні В'єтконґу. Вони належать до добровольчої бригади, що сформувалась на терені Болгарії.

БАСУТО — британська територія, окружена Республікою Південної Африки, дістане свою незалежність 4 жовтня цього року. Провідник цього племени Мошешу буде президентом і він вже переговорює про становище нової держави у британському коммонвелті.

Конґресова Конференція схвалила податкову програму Президента

Вашинґтон. — Конґресова Конференція, складена з сенаторів і конґресменів, 10-го березня узгіднила ті різниці, які були в обидвох законопроєктах, прийнятих в палаті і в Сенаті, та схвалила компромісову програму, яка впродовж 15-ох місяців дасть державній касі прибутків із збільшення податків на суму майже 6-ох більйонів долярів, і яка стримає інфляційний тиск на економіку ЗДА. Уряд погоджується на цей проєкт. Палата Репрезентантів і Сенат в найближчому тижні мають затвердити компромісовий проєкт. Згідно з новим проєктом збільшені будуть податки від продажу авт і від телефонічних розмов та приспішене буде стягання податків від корпорацій вже від 1-го травня цього року. В цьому фінансовому році, який кінчиться 30-го червня 1966 року, державна каса дістане на $1.1 більйона більше прибутків, а в новому фінансовому році, що зачнеться 1-го липня, вона дістане більше прибутків на суму $4.8 більйона. Уряд може похвалитися ще одною перемогою, бо Сенат і Палата схвалили $4.8 більйона на війну у В'єтнамі та ще додатково $415 мільйонів на економічну допомогу Південному В'єтнамові. — Конференція змінила ухвалу Сенату в тому напрямку, що пенсії із соціяльного забезпечення діставатимуть всі особи, які закінчили 72 роки життя, а не 70 років, як цього домагався Сенат. Ці пенсії виноситимуть для самітньої особи по $35 місячно, а подружжя по $52.50.

Джеміні 8 має 4 рази лучитися в космосі з ракетою

Кейп Кеннеді, Флорида. — В найближчому тижні, що починається 14-го березня, космічний корабель Джеміні 8 буде три дні кружляти довкола Землі і під час того аж 4 рази має старатися получитися з ракетою Аджена, яку випустять перед стартом Джеміні 8, в якому полетять астронавти Ніл Г. Армстронґ та Дейвід Р. Скотт. Астронавт Скотт має в пляні мандрувати по космосі 2 години і 40 мінут. Всі дотеперішні проби відбулися згідно з передбаченим пляном, і новий лет астронавтів повинен би вдатися. Ракету Аджену мають випустити о 10 годині перед полуднем, а Джеміні 8 мають випустити о год. 11:41 перед полуднем за допомогою ракети підсилювача Титан 2. Перша зустріч обидвох тіл в космосі має відбутися після 5-ох і пів години по старті Джеміні. Космічний корабель Джеміні 8 і ракета Аджена будуть об'єднані впродовж 7 і пів години, і астронавти мають спати під час того об'єднання. Другого дня лету, 20 годин після старту, астронавт майор Скотт має відчинити люк в Джеміні 8 та вийти в космос на віддаль 25 стіп. Він переводитиме різні досліди, потрібні астронавтам під час лету на Місяць. Астронавти мають аж 4 рази лучити Джеміні 8 з ракетою, бо об'єднання ракет потрібне при леті до Місяця, коли треба буде пересідати з одного космічного корабля до іншого.

Сенатор Джексон говорив про французько-американські взаємини

Вашинґтон. — Вимога президента Франції де Ґолля, щоб усі не-французькі війська на терені Франції перейшли під французьку команду і категорична відмова президента ЗДА Джансона підпорядкувати Франції американські відділи, що стаціонують на терені Франції як контингент в рамах статуту НАТО, були темою промови демократичного сенатора зі стейту Вашинґтон Генрі М. Джексона. Сенатор Джексон підтримав становище Президента і сказав, що тепер ЗДА мусять перевірити своє становище до Франції. Деякі сенатори підтримали думку Джексона, а Ню-Йорський сенатор Джевітс сказав, що ЗДА мусять радше покинути терен Франції, ніж підпорядкуватись вимогам де Ґолля, хоч це й буде коштувати понад один більйон долярів. Офіційні чинники не бажають дискусії на тему вимог президента Франції. Хоч сенатор Джексон пропонував змінити становище ЗДА до Франції, то Франція на терені Европи займає географічно і політично важливе становище і її не можна іґнорувати. Американські офіційні чинники сподіються, що теперішня криза залежна в головному від особи де Ґолля і вірять, що з відходом де Ґолля від влади ситуація вповні зміниться.

З уряду Південного В'єтнаму усунено занадто амбітного генерала

Сайґон. — Десять генералів, які володіють Південним В'єтнамом, рішили, 10-го березня, усунути із твореного разом з ними Комітету Національного Проводу одинадцятого генерала Нгуен Чан Ті за несубординацію та завеликі амбіції. Генерал Ті був командантом району першого Корпусу, що охоплює п'ять найдальше на північ висунених провінцій. Негайно після рішення усунути ген. Ті з національного проводу, сайґонське летовище було обставлене танками й кулеметами, щоб не допустити до евентуального перевороту з боку приятелів усуненого генерала. Фактичним обвинуваченням проти ген. Ті була, як згадано, несубординація, зокрема його постійні змови з політичними й військовими особами щодо дальшого ведення війни та режиму в країні, але передбачається можливість, що офіціяльно він буде відставлений з уваги на „недугу". Усуненого генерала не заарештовано і також дозволено йому на черговий день вернутись до своєї кватири, але передбачається можливість що його дипломатично викинуть з країни, назвавши його „подорожуючим амбасадором". З американського боку неофіційно висловлюється вдоволення із усунення ген. Ті з національного проводу та командного посту з уваги на його постійні інтриґи між різними впливовими групами.

Південний В'єтнам має свої „Крути": 300 недосвідчених вояків полягло в обороні станиці

Сайґон. — Відома з українських визвольних змагань героїчна боротьба 300 недосвідчених вояків - студентів під Крутами проти переважаючої комуністичної навали повторилася з великою подібністю у Південному В'єтнамі; упродовж 36 годин 400 нашвидку руку змобілізованих і командуваних десятком американських старшин і підстаршин воїнів з одного китайського племени в Південному В'єтнамі, героїчно боролися проти 2 000 регулярних комуністичних вояків з Північного В'єтнаму на осамітненій станиці близько ляоського кордону. Кругло 300 із цих героїчних оборонців полягло, частина із живих мабуть попала в полон, а частину врятували американці, вивізши їх з оточення гелікоптерами. На оточеній комуністами станиці було 20 американців. У цій хвилині ще не відомо скільки із тих 100, що не згинули в найбільш запеклих рукопашних боях із переважаючим ворогом, врятовано.

Шлюб голляндської престолонаслідниці Беатріси з німецьким дипломатом викликав демонстрації в Амстердамі

Амстердам. — Около 2000 протинімецьких демонстрантів пробували понизити церемоніяльну повагу офіційного шлюбу голляндської престолонаслідниці 28-річної княжни Беатріси з німецьким дипломатом, колишнім офіцером німецької армії часів Гітлера 39-річним Клявсом фон Амсберґом. В демонстрації брали участь переважно підлітки і вони розкинули летючки та слізні бомби. Поліція не допустила молодих демонстрантів близько до шлюбного походу, що йшов від замку до старовинної церкви вулицями міста вздовж двох з половиною миль. Понад чверть мільйона мешканців голандської столиці приглядались весільному походові, який очолювала карита, запряжена в шість чорних коней і в ній молода щаслива пара. 12 мільйонів голляндців мали нагоду оглядати сесільні церемонії на телевізії. Цивільний шлюб дав молодій парі посадник Амстердаму, а церковні церемонії відбулись у старовинній церкві Вестеркерк у двох обрядах голляндському реформативному і кальвінському. Цей шлюб дав колишньому членові молодечої організації „Гітлерюґенд" титул голляндського князя. Княжна Беатріса засяде на троні після своєї матері королеви Юліяни, тепер вона дістає пенсію у висоті 80 тисяч долярів річно.

ВІДБУЛАСЬ ДОПОВІДЬ ПРО В. СОСЮРУ

Сент Пол, Мінн. — Тут 6-го березня в парафіяльній залі церкви св. Володимира і Ольги з рамени Літературно-мистецького Клюбу в Твін-Сиґі проф. М. Дербуш виголосив доповідь на тему: „Два обличчя Володимира Сосюри".

Після доповіді інж. Г. Филипович поділився споґадами про зустрічі з Сосюрою в Києві.

ЩОРАЗ ШИРШЕ РОЗГОРТАЄТЬСЯ ПРОДАЖ КНИЖКИ „МАЄМО КАРДИНАЛА" ТА АКЦІЯ ЗБІРКИ ФОНДІВ НА УКРАЇНСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ В РИМІ

„НОВА ЗОРЯ" В ШИКАҐО ЗАМОВИЛА 50 ПРИМІРНИКІВ, ВАСИЛЬ БОДНАРСЬКИЙ ПОЖЕРТВУВАВ 100 ДОЛЯРІВ

Джерзі Сити. — Повідомлення про появу виданої Українським Народним Союзом книжки „Маємо Кардинала" в українському й англійському виданнях викликає — як це вже інформовано — найкращий відгомін серед нашого громадянства, як щодо замовлень на книжку, так і щодо пожертв на фонд будови Українського Католицького Університету в Римі, на який призначений і прибуток з продажу книжки. У першому дні після проголошення — як про це вже інформовано — прийшли замовлення на 56 книжок, 26 українських і 25 англомовних, та додатково $73.19 пожертв на фонд університету. В другому дні наспіли замовлення на 90 книжок, 56 українських і 34 англійських, при чому найбільшу кількість замовила адміністрація тижневика „Нова Зоря" в Шикаґо (за підписом адміністратора п. Євгена Дачишина), бо 30 українських і 20 англійських книжок, а найбільша додаткова пожертва на Фонд Університету вплинула від п. Василя Боднарського з Вест Істон у Пенсильвенії, який замовив по одному примірникові українського й англійського видання книжки та переслав додатково $100.00 як свою пожертву на Фонд Університету. Дальше, замовляючи книжки, прислали додатково по $5.00 пожертв на Фонд Університету пані Марія Новицька з Олифанту (у пам'ять свого батька) та п. Йосип Губчак з Шикаґо. Книжки замовили: д-р Роман Смик з Шикаґо (5 прим.), д-р Степан Ворох і д-р Богдан Олесницький з Нюарку (по 4 прим.), М. Ганицька з Боффало (5 прим.), а по два і одному примірникові замовили: о. Т. Дурбак, д-р Богдан Гук, д-р Роман Кравчук, О. Білоголовський, Ол. Кедринський, д-р М. Головатий, д-р Олег Р. Цеплий, М. Бобич-Трофименко, Стефанія Шипула, Є. Гомотюк, о. Василь Джиджора, Михайло Капраль, В. Данилюк, Михайло Скальський, Мирослав Драґан. У четвер, 10 березня, вже почалася висилка замовлених українських примірників книжки, а висилка англомовних книжок почнеться вже в найближчому тижні, бо дещо проволіклась достава цього видання з переплетні. Книжка, крім доброї цілі, на яку призначений прибуток з її продажу, є мабуть першим українським справді люксусовим виданням у модерному мистецькому оформленні, що його виконав мистець Богдан Титла, який мав і загальний нагляд над продукцією книжки. В книжці є 55 в більшості ориґінальних, ніде ще не публікованих ілюстрацій, включно з повнокольоровими портретами Кардинала Йосифа та також у повних кольорах спільною світлиною всіх українських католицьких Владик. Зміст книжки охоплює репортажевий опис великих урочистостей креації й інсталяції четвертого з черги українського кардинала, включно з фотознімками ориґінальних документів, а дальше подає біографію Кардинала Йосифа та біографії (і портрети) трьох попередніх українських кардиналів та короткі інформації про кардиналів у Католицькій Церкві як також загальний опис „українського Риму". Окрему вартість мають передані в книжці тексти історичних промов Папи Павла УІ та Кардинала Йосифа, виголошені з нагоди описаних у книжці урочистостей. Книжку в ціні по $5 за примірник треба замовляти в адміністрації „Свободи", а всі замовлення, як і додаткові пожертви на Фонд Університету, будуть постійно проголошувані.

УНС У ПОКЛОНІ СВОЄМУ ПАТРОНОВІ

Від 1957-го року на найкращому місці Союзівки, виховно-відпочинкової оселі Українського Народного Союзу в Кетскильських горах біля містечка Кергонксон, стоїть пам'ятник Тарасові Шевченкові, патронові УНСоюзу, у виконанні світової слави українського різьбаря, покійного вже Олександра Архипенка. Цей пам'ятник, до речі був передвісником і заохотою до здвигнення пам'ятників великому Кобзареві України в Вінніпеґу і Вашинґтоні. Тепер щорічно в день роковин Шевченка 9-го березня, репрезентанти УНСоюзу приходять до цього пам'ятника свого Патрона на Союзівці, щоб згадати його „не злим, тихим словом" та вшанувати його. Так було і цього року, як д день 9-го березня члени Головного Екзекутивного Комітету та Головної Контрольної Комісії, яка саме тепер переводить передконвенційну перевірку діловодства, майна і організаційного стану УНСоюзу, поклали біля пам'ятника Шевченкові на Союзівці китицю живих квітів, що й видно на цій фотознімці, на якій (зліва) стоять: адміністратор „Союзівки" Вол. Квас, гол. предс. УНС Йосип Лисогір, гол. контролери дир. Петро Пуцило і Іван Контрольної Комісії д-р Вол. Ґалан, постійний мешканець Кокольський, гол. касир Роман Слободян, голова Головної Союзівки Ст. Дембіцький, ред. А. Драган, адміністратор Союзівки Данило Слободян, гол. контролер Іван Б. Іванчук та гол. секретар УНС д-р Ярослав Падох.

Конґресмен Т. Дульскі домагається Шевченкової марки

Вашинґтон. — Під час сесії американського Конґресу 3-го березня демократичний конґресмен з Боффало, Н. Й., вніс нову резолюцію про потребу видання поштової марки для вшанування українського поета Тараса Шевченка. Конґресмен Дульскі у своєму зверненні до Конґресу подав, що значення Т. Шевченка не лише національне для українців, але всесвітнє, бо він боровся за свободу для всіх і його можна вважати всесвітнім громадянином. Справедливо називають Шевченка борцем за свободу і тому належиться йому признання у формі поштової марки в серії борців за свободу людства. Конґресмен Дульскі сказав, що він звернувся до головного пошмайстра, щоб він включив Шевченка у серію поштових марок, що відзначають імена борців за свободу, як також просив конґресменів, щоби вони підтримали цю його акцію. Звернення конґресмена Т. Дульського надруковано в „Конґресовому Рекорді".

Совєти далі твердять, що Мотт наложив сам на себе руку

Москва. — Довгоочікуваний рапорт совєтсько уряду про смерть американського туриста Нюкомба Мотта, який згинув у вагоні совєтського потягу, що віз його на заслання до концентраційного табору 20-го січня, був доручений представникові американської амбасади в Москві відповідальним за американські справи в міністерстві закордонних справ Совєтського Союзу Юрієм Корнієнком. В рапорті совєтський уряд підтримує думку, що Мотт наложив на себе руку під час переїзду потягом на місце ув'язнення, де мав відбути півторарічну кару за нелеґальний перехід совєтського кордону. Ця офіційна заява не переконує західнього світу і тут всі переконані, що Мотта вбили, можливо, що самі співтовариші подорожі на заслання, між якими могли бути славні не лише в Совєтському Союзі „урки". ЗДА перестерегли вже американських туристів перед різними загрозами, що чигають на них під час подорожі по Совєтському Союзі. Теж і британський уряд робить заходи перед совєтським урядом для звільнення британського громадянина, 27-річного лондонського вчителя Джеральда Брука, якого засудили в Совєтському Союзі, закинувши йому шпигунство. Совєтські власті пропонують випустити Брука в заміну за звільнення двох совєтських шпигунів з в'язниці в Англії. Англійський амбасадор відмовився від такої трансакції, бо Брук не був ніяким шпигуном, а два совєтські шпигуни, що перебувають у в'язниці в Англії, були схоплені на шпигунстві.

Оксана Рак обрана на голову Окружної Ради СУА Ню Йорку

Ню Йорк. (О.С.П.) — Річні загальні збори Окружної Ради Союзу Українок Америки в Ню Йорку відбулися 6-го березня 1966 р. у домівці 64 Відділу СУА в Українському Народному Домі в приявності 61 делеґатки відділів СУА Ню-йоркської округи. Гостями були п. Стефанія Пушкар — голова Союзу Українок Америки і п. Ірина Пеленська — пресова референтка Головної Управи, які увійшли в члени Президії Зборів. П. Катерина Пелешок проводила Загальними Зборами. Після вислухання звітів і дискусії, Контрольна Комісія під проводом пані Марії Демидчук внесла пропозицію на уділення абсолюторії уступаючій управі. Збори висловили окрему подяку п Наталії Чапленко за її віддану і ділову дворічну працю на пості голови Ради. В склад нової Управи увійшли такі членки: Оксана Рак — голова, місто голова — п. Ольга Соневицька, Галя Гошовська — касирка, заступниця — Дарія Ржепецька, Олена Гентіш — ділова секретарка, Ольга Зазуля — кореспонденційна секретарка, В. Бачинська — організаційна

(Закінчення на стор. 3-ій)

СВОБОДА SVOBODA
український щоденник UKRAINIAN DAILY
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays & holidays (Saturday & Monday issues combined) by Ukrainian National Association, Inc., 81-83 Grand St., Jersey City, N.J. 07303
Subscription Rates: One year $12.00; six months $6.25; three months $3.25, Jersey City & Foreign Rates: One year $14.00; six months $7.50; three months $4.00. For UNA members monthly 65¢.
Статті підписані їх авторами, не мусять відповідати становищу редакції.
Адреса: "SVOBODA," P. O. Box 346, JERSEY CITY, N.J. 07303

Спекуляція на злиднях

Мало-помалу призабуваються кошмарні сталінські роки, а пропагандисти з Москви та їхні підголоски з Києва не пропускають нагоди, щоб тим, які на волі, в цьому забутті допомогти. Замість минулих совєтських злочинів, появилися в обігу „культобмін", „контакти" та інші „реалітети", над якими наша суспільність дебатує, сперечається, часом свариться. Трапляється також, що вона знаходить собі або й підсувають їй інші причини для суперечностей.

За тією метушнею цілком або майже цілком губляться справжні „реалітети" в сьогоднішній совєтській дійсності: безпощадна русифікація, ліквідація української самобутности, винищування українських духово-культурних надбань, з рівночасною безоглядною експлуатацією українських багатств та українського народу. У відвідувачів з-поза залізної заслони ми питаємо сентиментально — як це недавно влучно підмітив один з наших авторів у статті на сторінках „Свободи" — чи в Києві цвітуть каштани?

Зовсім іншу, як тих відвідувачів, відповідь одержуємо ми від наших матерів, братів і сестер, від наших знайомих чи й цілком припадкових людей! Щоб не цитувати багатьох листів, що їх переслали редакції читачі з Коннектикату, Пенсилвенії, Огайо та інших стейтів від своїх рідних з України, подамо лише кілька фактів. Робітник на залізниці заробляє в Україні місячно 50 рублів, за які малощо можна купити. Найбільшим рятунком для нього і його родини були — пакунки з Америки. І в цих пакунках щойно можна побачити справжній „реалітет". За пакунок з харчами — мукою і цукром — вартости яких п'ять-шість долярів, треба заплатити 30 чи 40 долярів мита! Пакунки треба висилати через апробовані совєтською владою агенції, бо безпосередньо американська пошта їх не приймає. Але поштою в звичайній незапечатаній коверті можна вислати три хустини, вартости — приблизно по долярові за штуку. За цю посилку відборець в Україні мусить заплатит 34 рублі мита за хустину. Тепер уже можна висилати по одній хустині, за яку „там" деруть 7 рублів мита! А ми тут питаємось: чи там цвітуть каштани?

Справа цих посилок до Совєтського Союзу є для совєтських диктаторів такою самою ганьбою і злочином, як практиковані ними інші роди народовбивства. Там ограблено людей з усього, що вони мали, а за їхню каторжну працю „нагороджується" їх мізерною зарплатою, якої не вистачає навіть на нужденний прожиток. Загнавши населення в такі страшні злидні, кремлівські володарі спекулюють тепер на ній для власної наживи. Очевидно, що син чи дочка, в Америці віддадуть останнього доляра, щоб помогти матері чи братові в совєтській каторзі. І віддають! Мільйони долярів важко запрацьованих нашими робітниками в Америці йдуть кожного року до комуно-совєтської скарбниці на оплату шпигунів і п'ятих колон в інших країнах, на підготову комуністичної революції в усьому світі. Але чи ж можна не послати пакунка і чи можна не відповісти на благання рідної матері, рідного брата чи сестри?

Досі про цю справу у нас — подібно, як колись Марк Твейн казав про погоду — всі говорять, але мало-хто в цій справі щось робить. Ганебна большевицька спекуляція на створеній ними ж нужді наших рідних в Україні заслуговує на нашу найпильнішу увагу. До цієї справи ми послійно повертатимемось. Тим часом прохаємо наших читачів надсилати нам фактичні дані й інформації з цієї ділянки.

Перспективи 2000-го року

Минулись морози, зник сніг, сонце щораз вище підходить над обрієм, і щораз вище здіймаються наші надії. В такій атмосфері можна й помріяти про те, як то виглядатиме життя на нашій Землі за тридцять з лишком років — у 2000-му.

Дослідження майбутнього стало в Америці бизнесом. Фірма Дженерал Електрик усталила річний 7-мільйоновий бюджет для відділу плянування в Санта Барбара, де фізики, соціологи, економісти й інженери роздумують над проблемами майбутнього. Американські летунські сили дають $15 мільйонів річно корпорації Ренд у Санта Моніка, де працюють над проблемами наукових удосконалень, не лише з думкою про війну. В Іллінойському університеті ведуться наукові праці на тему „досліди компютером 2000-го року". Американська Академія Мистецтва і Науки фінансує „Комісію для 2000-го року", що її очолює соціолог Даніел Белл. Фундація Форда виплатила цього року кругло півтора мільйона долярів для наукової групи „Засоби для майбутнього", і фінансує працю французького дослідника майбутнього Бертранда де Жувенеля. На основі цих коштовних дослідів можемо уявити, як виглядатиме життя на Землі в цей значущий 2000-ий рік.

Заповідають, що на той час населення ЗДА зросте до 330 мільйонів і житиме по великих супермістах та їх периферіях. Промислові підприємства децентралізуються, бо технологія створить відповідні засоби комунікації. Деякі групи працівників зможуть навіть залишатись вдома і працювати за допомогою телекомунікації. Транспорт перенесеться в повітря. Люди подорожуватимуть ракетами, що зможуть переносити подорожнього за 40 хвилин до будь - якого місця на Землі. На Місяці буде вже постійна база. Людина висадиться на Марсі. Будуть створені великі морські фарми для плекання риби. Багаті на протеїну морські рослини дадуть змогу виживлювати 30 більйонів людей. Земля в той час нараховуватиме 6 більйонів населення.

Найбільшим здобутком буде контроля погоди. Всю електричну енерґію для ЗДА продукуватиметься в кільканадесятьох нуклеарних стаціях. В медицині широко застосовуватимуть штучні органи, до штучного серця включно. Війна з бактеріями буде закінчена. Можна буде рішати про стать і навіть колір немовляти. Людське життя продовжиться поза 80-ий рік.

Змеханізована буде вся система домашнього життя, від варення до подавання страв. Роботи заступлять домашню службу. Господині будуть робити закупи, потискаючи ґудзика. По підприємствах робітників, а по установах службовиків заступлять компютери. Лише 10% населення матиме змогу дістати працю, а решта одержуватиме пенсії, при чому річний прибуток безробітного становитиме коло 40 тисяч долярів. Побоюються, що мала група вибраної еліти керуватиме всім населенням. Нічого не кажуть дослідники про моральну сторінку життя в той час, а це — чи не найважливіша справа. Людина може звикнути до добробуту, навіть до неробства, але технологічні вдосконалення загрожують їй деґенерацією. Та все ж на порозі весни добре помріяти...

Ярослав Курдидик

ПОСТІЙНА МОДЕРНІЗАЦІЯ ОЗБРОЄННЯ

Політичні кризи в світі не вгавають, і ми їх постійно бачимо в Азії, на Середньому Сході, в Африці і Латинській Америці. і всі вони в тій чи іншій мірі заторкують інтереси великих держав.

Історія пригадує нам, що у роках, які попереджували 1914 рік, були теж подібні до теперішніх політичні зрушення, які й стали основною причиною першої світової війни. Або у роках між 1919 і 1939-им відбувались зудари на різних континентах, змагання народів за самовизначення, що власне й стали причиною другої світової війни. Коли критично розглядати сучасне положення в світі, то помічаємо тут і там тертя і зудари, достатні для того, щоб спровокувати третю світову війну.

Найбільшою перешкодою, яка стримує новий світовий спалах, є атомова зброя, острах перед її нищівною силою. У попередніх війнах вирішували перемогу виключно суходільні армії. Тепер такого типу війни, в яких заанґажовані менші або більші армії, називають „обмеженими", хоч насправді вони є тільки синонімами „безатомової війни". І ось ми є свідками парадоксу: хоч у В'стнамі діють сили, які перейшли вже мільйон заанґажованих військ по обидвох сторонах, у світі все ще говорять, що це — „мала війна".

У зв'язку із замазуванням границі, поза якою кінчиться мала і починається велика війна, західні військові знавці опрацювали прецікаву студію, що вирішує питання, як зростає сила і загроза ворога на всіх континентах і — як на випадок великого зудару — слід з нею розправлятися. Особливу увагу приділяють ці знавці розбудові озброєння Совєтського Союзу. І, самозрозуміло, що, в міру зростання і модернізації його бойової сили, Захід намагається тримати й себе в такому відношенні, щоб переважати „а пріорі" бойову силу ворога.

Очевидно, що йдеться тут у першій мірі про калібри та засяжність важкої зброї, особливо артилерії. Її сила вогню за останнє десятиріччя дуже зросла. Такі типи стандартної польової артилерії, як 76 - 85-міліметрові гармати, зникли, а їхнє місце зайняли 100 - 122 -і 130-міліметрові. 122 мм. відступили місце гавбицям 150 мм. З важких гармат залишилися ще 203-міліметрові. На чоло виходять усі ті типи гармат, які можуть стріляти не лише звичайними, але й атомовими стрільнами. За модерну артилерію слід уважати тепер також усі типи ракет, в першу чергу мобільні. Друге, на що особливу увагу звертає Захід, це панцерна охорона. Артилерія починає отримувати опанцерені тягачі, а всю піхоту намагаються посадити на опанцеровані вози; продукується легше опанцерення, що має підтримувати силу десантних військ у запіллі ворога і охороняти вояків не лише проти безпосередніх вогневих ударів, але й проти атомової радіації, що буде найбільшою проблемою великої війни.

Третє завдання західньої оборонної студії — створити безумовну перевагу над совєтськими наступальними і стежними танками, зокрема типу 54/55 амфібійної конструкції. Фахівці твердять, що стоїмо вже напередодні створення танків — амфібій, для яких не існуватиме ніяких перешкод: вони зможуть перепливати навіть і найбільші ріки.

В останніх роках посилено розроблюється техніку повітряного переносу і приземлювання за допомогою парашутів навіть і найважчих машин та бойового устаткування. У загальному модернізація збройних сил іде в тому напрямі, щоб достосувати їх до вимог атомової війни, так в офензивному, як і в дефензивному аспекті.

Чільні воєнні знавці Заходу унапрямлюють модернізацію в такий спосіб, щоб нею могли користатися також невеликі, але дуже рухливі і оперативно незалежні військові з'єднання. Ідеальний електронічний зв'язок мав би забезпечувати можливість таким самовистачальним з'єднанням з'являтися і гуртуватися там, де треба завдати дошкульного удару по ворогові.

Тепер щораз частіше можна зустрінути думки, що у майбутньому всю закордонну політику визначатиме й реґулюватиме ідеально зорганізована мілітарна сила. Відомий військовий коментатор Ю. Ґрін пише: „Всі намагання ЗДА ідуть у тому напрямі, щоб доказати світові, що вони готові воювати всіми, хоч би й наймодернішими, засобами за свої ідеали, — отже, також за принціпіяльну охорону незалежности навіть і малих народів всюди у світі. І це триватиме доти, аж поки цього вимагатиме конечність, аж поки комунізм не зречеться своєї цілі — заволодіти світом".

На жадні зміни в комуністичній тактиці підбою світу не заноситься. Тим самим немає ніяких виглядів на те, щоб Захід зменшив чи послабив свою бойову чуйність. Йому не залишається нічого іншого, як розбудовувати й модернізувати свою збройну силу так, щоб належно зустріти і відбити кожний наступ, де б його комуністи не почали.

ПРЕЗИДЕНТ ПРОПОНУЄ ЗАХОДИ В СПРАВІ НЕДОСТАЧІ РОБІТНИХ СИЛ

Вашингтон. — Президент переслав Конґресові окреме звернення в справі щораз більшої недостачі робітних сил в цій країні Президент звернувся до Конґресу в цій справі зараз після того, як Департамент Праці повідомив про це, що відсоток безробітних в лютому цього року зменшився до 3.7 відсотка всіх робітних сил ЗДА. В січні цього року цей відсоток становив 4 відсотка робітних сил.

Панас Феденко

ГНАТ ЮРА

(Спомин про сучасника)

Гнат Юра, визначний артист української сцени, помер 19 січня 1966 р. в Києві. Юра народився 8 січня 1888 р., отже було йому 78 років.

Рідна околиця Юри в Степовій Україні, в с. Федварі. Це район колишнього міста Єлисавету (тепер Кіровоград), названого іменем цариці Єлисавети, що була повінчана з козаком Олексою Розумовським. У 18 віці тут царський уряд населив був чимало сербів, а тому ця країна звалася деякий час „Новою Сербією".

Серби, мовою, звичаями та породою близькі до українців, скоро потонули в українському морі, змішалися з українською людністю. За моїх молодих літ зустрічав я на території колишньої „Нової Сербії" чимало українців з сербськими іменами: Пашич, Петрович, Мар'янович, Пищевич, а то й просто — „Сербин". Мабуть, писарі не любили довгих сербських прізвищ і „для простоти" записували південнослов'янських вихідців „сербинами".

Околиця Єлисавету дала українському театрові цілу плеяду геніяльних мистців (чомусь у совєтській пресі пишуть „мистецтво", але не „мистець", а — „митець", Де ділося „с"?). Усім відомі імена артистів і драматургів: Марко Кропивницький, Іван Тобилевич (чи не сербське ім'я?), знаний під псевдонімом Карпенко - Карий, і його брати: Микола Тобилевич (Садовський) та Панас Тобилевич (Саксаганський). Їхня сестра Ганна передчасно померла.

Мистецькі традиції цієї славної родини жили в Єлисаветі, і молодий Гнат Юра рано виявив свій артистичний талант на аматорській сцені. Цю його артистичну кар'єру перервала військова служба. З того часу почалося моє коротке знайомство з Гнатом Юрою.

Було це року Божого 1913 в місті Олександрії. Не в єгипетській Олександрії, що її заснував був Олександер Македонський. Ця Олександрія в Степовій Україні, за якихсь 70 кілометрів від Єлисавету, була названа з примхи цариці Катерини II на славу її внука Олександра. Вона мріяла про завоювання Царгороду, і сподівалася, що її внук прославиться походами й кровопролиттями не менше як македонський імперіяліст.

Гната Юру покликано на військову службу. Він міг би піти в школу юнкерів, стати офіцером. Але Юра не схотів. Як добре грамотний і з виразним письмом (тоді машинок для писання на провінції ще не було) Юра був зачислений у канцелярію „військового начальника" Олександрійського повіту.

В Олександрії, що мала перед першою світовою війною 35.000 мешканців, були три середні школи: дівоча гімназія, хлоп'яча гімназія і учительська семінарія. В цих школах були таємні самоосвітні гуртки — в старших клясах.

Я, разом з іншими членами українського гуртка, передплачував щоденник „Рада", що друкувався у Києві, місячник „Дзвін", що виходив коштом Льва Юркевича - Рибалки: це був соціял - демократичний часопис. Читали ми місячник „Українська Хата" (Київ), тижневик „Маяк", харківський „Сніп". Навіть убогий двотижневик „Дніпрові Хвилі" доходив до нас із промислового міста Катеринослава.

Ми зачитувалися „Історією українського письменства" Сергія Єфремова і творами Коцюбинського, Винниченка, Лесі Українки. Ми шанували великого історика М. Грушевського і дивилися побожно на 7 томів „Історії України - Руси" у кімнаті петербурзького студента Михайла Лисого, як він приїздив на відпустку до батька в Олександрію.

До речі, батько Лисого — священик — був противником „українофільства", але не міг вплинути на сина, що десь „заразився" українським патріотизмом.

Не пригадую, як воно було, що декотрі з нас познайомилися з Гнатом Юрою, писарем військового начальника. Знавши артистичний талант Юри, ми запросили його в березні 1913 року на свято роковин Шевченка. Публічно влаштувати таке свято не було можливости. Тож не було іншого виходу, як зійтися на приватному мешканні і вшанувати пам'ять Кобзаря.

Жив тоді в Олександрії залізничник („дорожний майстер") Іван Губа, який мав просторе приміщення, і не був жонатий. Іван Губа пізніше брав участь у боротьбі армії УНР, був у 1920 році інтернований у Польщі, і потім став священиком. За другої світової війни був висвячений в чин архиєрея, з титулом архиєпископа, прийнявши ім'я Ігоря.

Брат Івана Губи — Олекса — вчився в учительській семінарії і умовився з нами, що Шевченківські сходини відбудуться в приміщенні Івана Губи, коли його не буде вдома. Учасники задуманого свята писали реферати, готувалися до деклямацій, до співу.

В призначений вечір зійшлося молоде товариство — хлопці й дівчата — в приміщенні Івана Губи. На почесному місці стояв портрет Шевченка, освітлений запаленими свічками. Після співу „Заповіту" прочитано три короткі реферати. Пам'ятаю тему мого реферату — „Демократичні ідеї в творах Шевченка". Інших рефератів не пригадую, але імена авторів маю добре в пам'яті: Олександер Власенко і Петро Яремченко. Обох уже давно немає на світі.

Найбільше захоплення викликала у присутніх деклямація Гната Юри. Він був у солдатській уніформі, яка зовсім не підходила до змісту деклямованих поезій Шевченка і до інтеліґентного обличчя Юри. Я вже в той час знав на пам'ять Шевченкову поему „Чернець" про Семена Палія. Але деклямація Юри відкрила мені повний зміст цієї поеми. Ми слухали, мов зачаровані, тихо сказаними словами: — „А я, брате, таки буду сподіватись, таки буду виглядати, жалю серцю завдавати"...

Тільки успів Юра докінчити поему, в якій Шевченко дав образ нашої національної трагедії, коли щось застукало в двері. Всі присутні занепокоїлись: адже нікого більше на свято не ждали.

Олекса Губа (він мав одне око) пішов до сіней. Ми почули голос інспектора гімназії Євгена Костенка. Довелося впустити педагога. З ним увійшли до приміщення поліціянти.

— Ага, — зловтішно сказав „малорос" Костенко, — навіть свічки коло нього, мов святого!

Нас „переписали", але не взяли під арешт. Тільки Юра, як „нижній чин", мусів піти з поліцією. Його відвели до „Присутствія" військового начальника.

Ця „історія" з недозволеним святкуванням роковин Шевченка наробила багато шуму. Але гірше було, що дехто з учасників свята був тяжко покараний. Учнів учительської семінарії — Олексу Гуду, Андрія Долуда (пізніше — полковник армії УНР і начальник штабу в Зимовому поході), Олексу Сімянцева й інших виключено зі школи. Учениці гімназії дістали гостру догану, але в школі їх лишили.

Нас — гімназистів 8-ої кляси, що стояли перед іспитами зрілости — з великими труднощами оборонили ліберальні педагоги, що не хотіли нам зіпсувати життя за такий „злочин". Нас викликав директор гімназії і у великій залі в присутності всіх учнів оголосив догану, перестерігши, щоб ми „вот да" (це був улюблений його вираз) уникали „мазепинства". Нам поставлено найнижчу ноту з поведінки, але дали закінчити навчання в школі.

Найгірше довелося перетерпіти Гнатові Юрі. Військовий суд заслав його в „арештантські роти", де панувала тюремна дисципліна.

В 1913 році я виїхав на студії в Петербург, і в дальших подіях війни та революції наші шляхи розійшлися. Чув я й читав про успіхи Гната Юри на сцені в різних театрах.

Уже на чужині, в 1926 чи 1927 році, мав я нагоду зустрітися з Гнатом Юрою в Чехії. То була доба „українізації". Юра з іншими діячами мистецтва приїхав до Праги, де мав зустрічі з українськими еміґрантами.

Мав і я з ним розмову, в якій згадали минуле. Він був певний оптимізму, вірив, що в Україні є змога розвивати українську культуру. Переконував Миколу Садовського, що жив тоді в селі Черношице біля Праги, щоб вертався до Києва слу-

(Закінчення на стор. 3-ій)

З НАШИХ БУДНІВ

В ювілейному році

В цьому місяці березні, що є місяцем Т. Шевченка, української книжки, преси і дитячого журналчика „Веселка", думки наші мимоволі повертаються в сторону юного читача, що колись, у майбутньому, треба цього сподіватися, залишиться єдиним споживачем рідного друкованого слова в екзилі.

На честь і славу козацького роду, юного покоління в нас, нівроку, прибуває щорік, то свіжий виводок. Інша справа, чи відчуває той юний споживач великий голод на рідне друковане слово, чи апетит на це слово в нього загострюється, чи притуплюється...:

Всі експерти в ділянці виховання молодого покоління скажуть, що успішна розв'язка цього питання великою мірою залежить від найвищої тут інстанції — української мами. Тепер насправді вже від мами, не від бабуні чи прабабки. Бабуні вже виконали свою історичну місію — виколихали внучат і виростили нове покоління матерів, на цій вільній землі вихованих та едукованих.

Виглядає так, що ця нова шихта матерів складає свій іспит перед народом та іміґрацією задовільно. Треба лише в кожну суботу коло обіду стати собі під Народним Домом у Ню Йорку і спостерігати, як під цю народну твердиню заїжджає машина за машиною, а з них висипаються золотим дощем українські малята, що, тримаючись мами за ручку, поспішають до музичного садка, чи до своїх новацьких гуртків на сходини, чи на лекції балету в п-і Роми Богачевської, чи на живе слово до п-і Ліди Крушельницької. Тут треба додати, що деякі батьки привозять сюди своїчада аж з далеких Бронксів чи Лонг Айлендів, а то й із сусідньої, джерзиситської великодержави.

Такі радісні явища спостерігаємо, звичайно, не лише в нашій Метрополії. Недавно я мав нагоду відвідати Шикаго і ясну столицю — Вашингтон, побув там у деяких українських домах, і всюди молоді батьки бажали похвалитися перед гостем, як то їхні дітоньки гарно по-українськи говорять, співають чи деклямують. Це інша справа, по-якому ці діточки щебетали, коли батьки та гості залишили їх самих у кімнаті...

В цьому місці наближаємось до пекучої й клопітливої проблеми — української дитячої літератури. На саму згадку про неї, кожна мамуня стурбовано крутить головою, безпорадно здвигає раменами... Скажіть, що дати дитині читати?.. Чим вибити їй з рук принадливі, розкольоровані, багатоілюстровані „камікси", чим заступити телевізійні програми, кінофільми Волта Діснія.. Клопочуть собі цим свої сиві голови виховники - педагоги, редактори дитячих журналиків, Управа ОПДЛ та й ми, робітники пера, що знаходимося, ніде правди діти, у великому борзі перед нашими найменшими.

В цьому ювілейному році Івана Франка так щасливо складаються справи, що можемо покористуватися багатющою спадщиною Великого Каменяра, який присвятив українській дітворі так багато талану, душі та серця. В цій спадщині „Лис Микита", чудові дитячі оповідання з циклу „Малий Мирон", „Коли ще звірі говорили", „Коваль Бассім", „Абу-Касимові капці"... Чи схочемо, а головне, чи потрапимо передати дітворі ці безцінні скарби дитячого письменства — ча! — це теж окреме питання...

Ікер

Ольга Приходько

ПРАДІД ІЛІЯ

Родинна хроніка з життя подільського духівництва минулого століття

ЧАСТИНА ПЕРША

(3)

Ярмолинецький ярмарок

Особливою подією був великий ярмолинецький ярмарок, славний не тільки на Поділля, але й поза його межами. Тривав він цілий місяць червень. З'їздилося туди багато купців, які привозили з собою силу всяких товарів. Важно було вміти добре купити та добре продати.

На цьому, власне, ярмарку прадід звичайно купував матерію на сукні для родини на цілий рік, вибирав і купував не будь-які шматки на дві-три сукні, а цілі сувої, так що всі дівчата мали однакові сукні, щоб нікому не було заздрісно.

Можете собі уявити хвилювання жіночого світу на парафії в день, коли отець Ілія мав повернутися з Ярмолинець! Але не думайте, щоб хтонебудь наважувався підійти до брички та поглянути, що там напаковано.

Приїхавши, отець Ілія поважно виступав із брички. Всі вибігали з дому назустріч, поштиво вітали, цілуючи тяжку руку, і скромно чекали, коли настане момент, очікуваний з такою палкою жіночою цікавістю. А момент той давав на себе довго чекати. Як добрий режисер патетичний момент звищує напруженим очікуванням, так і прадід не поспішав. Помалу приймав привітання дочок, цілував прабабуню Ірину, що достойно стояла на ґанку; челяді, що скупчувалась оподаль, тільки махав рукою, щоб, мовляв, ішла за своїм ділом, передягався, вмивався, обідав.. А бричка тим часом нерухомо стояла коло порога, ховаючи свої таємні скарби.

Фурман випрягав коні і йшов також обідати, а дівчата липли коло нього, як мухи до меду, розпитуючи, який був ярмарок, що купили, якої барви матерії — чи червоне, чи зелене, чи жовтогаряче, чи в квіточки, чи в листочки, чи просто зозулясте. Той також розумів становище і давався просити.

А в покоях у той час прадід Ілія обідав з прабабунею Іриною, розповідаючи про ярмарок, про численні зустрічі з рідними, сусідніми попами, про всякі новини з цілого краю. А прабабуня, слухаючи, вважала, чи задоволений прадід ярмарком та своїми покупками, чи привіз тільки необхідні дешеві матерії, щоб родина була сяк-так убрана, чи може є щось ліпше, якісь шовкові хустки, коралі, а може і якийсь перстень або брошка.

Тут все залежало від прадідового настрою. Коли йому щось сподобалось, а був у доброму дусі, то міг і в борг влізти, щоб привезти своїм, а головно прабабуні Ірині, гарний подарунок.

Старі жили у великій згоді, і прадід глибоко шанував свою жінку, а коли часами і гримав на неї під злу хвилину, вона ніколи не відповідала, тактовно промовчувала, аж гнів переходив і йому жаль ставало, і він сам перший старався знайти нагоду якось то її винагородити. Рідкі непорозуміння траплялися здебільша через дітей, особливо хлопців, до яких прадід був не тільки строгим, але часто й крутим, аж жорстоким, а прелаюкава мати була заступницею.

Цей обід по ярмолинецькому ярмарку здавався дітям безконечним. Вони, як це було звичаєм, обідали окремо в сусідній кімнаті. Старша дочка носила страву спочатку батькам, а потім дітям.

В день ярмарку дівчата старалися підглянути або підслухати з розмови батьків, якого можна сподіватися висліду, але ніколи ніхто, ані сама прабабуня, не рішалися ставити запитання прадідові, бо знали, що це могло б мати злі наслідки.

Аж отець Ілія вставав від столу, христився до образів і, посміхаючись до жінки, казав:

— Я там дещо привіз з ярмарку, накажи фурманові хай вносить до покою.

Кульмінаційний момент напруження прийшов. Усі кидалися до брички, а фурман обережно виймав пакунки та урочисто носив до покою. Прадід брав річ за річчю і роздавав.

— Це, стара, тобі, аби була мені ще краща.

— Це старшим дочкам вдома ходити.

— Це на свято до церкви.

— Це — аж поїдуть кудись на весілля або на відпуст.

— Це дітям, це хлопцям, це братовій, а це челядницям.

Усі підходили, брали свої дарунки, поштиво дякували, цілували прадідові руку, а він казав:

— Здорова носи, на краще роби.

(Далі буде)

Лист до Редакції

ПРО ВИСТУП ЯКОГО НЕ БУЛО

В числі від 3 березня прочитав я з просто невимовною радістю вістку про виступ декого з членів Нюйоркської групи — молодих поетів модерністських напрямів — у Торонтському Університеті. Я безмежно щасливий, що на терені Торонта відбулася така гідна уваги громадсько-літературна імпреза, і що наші молоді таланти вив'язалися на належній з усіх поглядів висоті. За це їм щиросердечна подяка! Але з подивом я помітив у Вашому хоч і короткому, але все таки талановито написаному репортажі і своє скромне прізвище серед виконавців тієї цілком культурної події.

Подив мій був спричинений досить, знаєте, географічним фактом. Справа в тому, що в вечір тієї гарної імпрези ми з дружиною сиділи в кінотеатрі, що приміщений в центрі міста Шикаґа. Дія фільму, що його ми бачили, відбувалась в Африці. Шикаґо — а тим то більше Африка — досить, кажуть, віддалені від Торонта. Я в „пап-корн" проклинав снігові завії, які не дозволили мені того вечора й собі стати на естраду Торонтського Університету і розпалити гарячі молоді серця вогненним словом модерністської поезії — промовити якщо не до їх розуму, то принаймні до їх душ.

Проте в репортажі мої втомлені очі намарне шукали прізвища Богдана Бойчука, який не сидів того вечора в кінотеатрі і не дивився на фільм про Африку, а в поті свого чола робив нашу справу, майстерно читаючи свої блискучі твори під рясні оплески захопленої публіки. Все таки, панове — як же можна? Це — просто жахлива несправедливість!

Подаю оцим до відома всіх Шановних Репортерів української преси в діяспорі, що — хто б там що не думав про взаємні наслідування, взаємні впливи, чи інше взаємне залицяння в середовищі Ню - Йоркської групи — ми з Богданом Бойчуком усе таки окремі тіла і кружляємо в окремих власних орбітах. Піду навіть дальше: Богдан Бойчук та Богдан Рубчак це дві різні, майже автономні особи, як наприклад Богдан Кравців, Богдан Бора чи Богдан Хмельницький.

Дуже прошу, щоб Панове Репортери звернули на це особливу увагу, бо хоч я з напруженою увагою слідкую за різними гостинними виступами нашого молодого поета, я не маю ніякого бажання брати за них тягар особистої відповідальности.

Сподіваюся, що Ви не вирішите, що листові — кіш ціна, і що помістите його на світлих сторінках Вашої газети.

Богдан Рубчак

Шикаґо, 6 березня, 1966.

Від редакції: На жаль, редакція „Свободи" не могла вислати свого репортера на виступ поетів Ню-Йоркської групи до Торонта, щоб зідентифікувати їх. Звідомлення про цю імпрезу подали редакції телефоном, який на своїй електромагнітній лінії переплутав прізвище „Бойчук" із прізвищем „Рубчак", не потребуючи вносити сумніву в ім'я „Богдан". Добре, що п. Богдан Рубчак поставив справу „руба" і подав автентичне вияснення, що в Торонтонському університеті виступав не він, а Богдан Бойчук, який — як і Богдан Рубчак — вважається визначним членом Ню-Йоркської групи поетів. За це авторові листа вдячна редакція і разом з нею, напевно, всі заінтересовані читачі „Свободи".

„Чорноморці" у Філядельфії

В суботу 26-го лютого українці міста Філядельфії і довколишніх місцевостей масово спішили до залі ім. Бенджеміна Френкліна Гай Скул, у Філядельфії, щоб побачити народню оперету „Чорноморці", лібретто М. Старицького, музика М. Лисенка, що її поставив Український Оперовий Ансамбль з Ню Йорку.

Вистава виправдала всі сподівання масово зібраної публіки і пройшла з повним успіхом.

На виставі „Чорноморці" побачили ми мальовничу картину нашого минулого; — запорожців, „козаків Чорноморського Коша". Перед нашими очима пройшов образ чарівної України, цього втраченого раю... Ми, заворожені грою артистів, неначе чули шум хвиль Чорного моря, шелестіння степової тирси — і могутній зворушливий спів козацького війська в поході.

Ми бачили високомистецьку гру артистів (-ок), танок еквілібристів - козаків, чудову українську ношу, яку тепер, на наших землях, систематично винищується, гарно розмальовані декорації; ми чули чарівний спів оперових наших співаків і співачок і настроєву гру оркестри б. чл. львівської опери та абсольвентів УМІ.

Гра артистів і артисток виявила досконалість у всіх відмінах виконання їхніх роль. Це ж бо професійні мистці і мисткині сцени.

У виконанні своїх роль були незрівняні: в ролі Явдохи — п. М. Стефанишин, Марусі — п. Т. Лихолай, Наталки — п. В. Жила Наливайко, Івана — п. І. Гош, Тупиці — п. Р. Тимчук, Кабиці п. Л. Рейнарович, Ілька — п. М. Яблонський, Цвіркуна — п. С. Крижанівський, Івги — п. Г. Шерей, Очкурні — п. Д. Стефанишин, Кулиниц — п. Х. Карпевич. Особливе місце в жіночих ролях займали співачки опер Г. Шерей, Т. Лихолай, В. Жила - Наливайко і Х. Карпевич — в в чоловічих ролях — улюбленці публіки, визначні співаки пп. Іван Гош і Лев Рейнарович.

Головний Режисер п. С. Крижанівський, що в постановку оперети вклав стільки праці й труду, музичний керівник п. О. Стратичук і балетмайстер п. . Генза виявили справжній хист, докладність і наполегливість у виконанні великого чину.

Честь і слава цим діячам українського театрального мистецтва, які продовжують світлу традицію українського театру, який відограв таку велику ролю в нашій історії.

Іван Лехнович Попель.

Увага Редакції:
В неділю 6-го березня вистава „Чорноморців" відбулася в Брукліні, Н. Й., в залі школи св. Духа з повним успіхом при набитій публікою залі.

На врочистій авдієнції в канцелярії посадника міста Нюарку спеціяльна комісія Української Студентської Громади передала посадникові Аддонізієві суму 206 долярів, що їх зібрали наші студенти для організації ЮСО (Юнайтед Сервіс Організейшен) для українських вояків у В'єтнамі. На знимці посадник Аддонізіо окружений своїми урядовцями і членами студентської делегації; перша зліва — голова Української Студентської Громади у Нюарку Марія Процюк, за посадником — секретар тої ж громади Ірина Постолюк.

Оксана Рак переобрана...

(Закінчення зі стор. 1-ої)

референтка, Ірина Падох — заступниця, Лідія Котлярчук — виховна референтка, Марта Ярош — заступниця, Катря Колянковська — імпрезова референтка, Марія Душник — референтка зв'язків, Олена С. Процюк — пресова референтка, Софія Котик — заступниця, Марія Демидчук — культосвітня референтка, Леся Різник — заступниця, Мей Демі — референтка суспільної опіки, М. Савицька — господарська референтка і Анна Свенсон — заступниця.

Контрольна Комісія: Іванна Бенцаль — голова, Н. Чапленко і М. Стефанишин — члени, Г. Болонна і Л. Величковська — заступниці. Вільні Члени: Голови відділів та делеґатки 66, 89 і 35 відділів.

До цікавих точок програми належали реферат п. І. Пеленської: „Виховні завдання СУА" та обговорення ділянки праці СУА у виховній ділянці п. С. Пушкар. Виховна праця СУА проходить трьома руслами: (1) організ. виховання членства, яке повинно знати не тільки структуру власної організації, але також й інших українських організацій; та набирати адміністративного досвіду, що йому придасться не тільки на власному терені але також у його професійній чи іншій праці; (2) виховання свідомої жінки-матері, обзнайомленої з виховними проблемами дітвори і доростаючої молоді та спеціяльне звернення уваги на доростаючу молоду дівчину. Прелегентка присвятила велику увагу третій проблемі, а саме, вихованню дошкільної дітвори та формованню діточої психіки у цьому часі. СУ Америки перебрав на себе велику відповідальність у цій ділянці — підготовка українських садівничок, розбудова сітки діточих світличок це завдання СУА у найближчому році. Прелеґентка звернула увагу на те, що в усіх ділянках потрібно фахових сил. Наші матері, які уже звільнилися хоча б лише частинно від домашніх обов'язків повинні перейти перевишкіл на високих школах або на спеціяльних курсах та поповнити кадри фахових робітниць потрібних в усіх ділянках. П. С. Пушкар подрібно розказала про пляни Головної Управи СУА у виховній ділянці та остерігала жіноцтво перед роздрібнюванням фізичних, моральних та матеріяльних ресурсів. Сильна організація, вишколена і свідома членка зможуть краще допомогти громаді.

ЗОРГАНІЗУВАЛИСЬ МИСТЦІ МІННЕСОТИ.

Мінеаполіс, Мінн. — В мистецькій Студії мистця О. Булавицького відбулися сходини мистців, скликані Ініціятивною Групою в складі: М. Анастасієвського, О. Блажкевича, О. Булавицького, О. Канюки й М. Михалевича. На тих сходинах одноголосно вирішено заснувати Товариство Українських Мистців - Образотворців Міннесоти. На день заснования Товариство нараховувало 14 членів-основоположників.

На рік 1966-ий обрано Управу Товариства в складі: О. Булавицький — голова, Л. Папара — скарбник, М. Михалевич — секретар.

ГНАТ ЮРА

(Закінчення зі стор. 2-ої)

жити мистецтву. Мене не кликав додому. Він знав, що я належу до „непримиренних" супроти накинутого Україні диктаторського окупаційного режиму, то й не намовляв до повороту в Рідний Край.

Не знаю, чи намовляв Юра до повороту в Україну історика мистецтва Дмитра Антоновича, поета О. Олеся та інших еміґрантів.

З Юрою я попрощався приязно - дружньо: він був ентузіястом мистецтва, мистецтва українського. Його дикція була бездоганна, чого не можна сказати про деяких артистів в теперішній Україні: вони говорять нашою мовою тільки на сцені, а вдома — мовою „старшого брата".

З Гната Юри був суцільний українець. Він був добрим учителем - порадником для молодих артистів.

Одна комічна пригода згадалася мені з приводу зустрічі з Гнатом Юрою в Чехії. Незабаром після його від'їзду в Україну збирався в подорож до Києва Микола Садовський. У селі Черношице в ресторані зібралися українські еміґранти на прощальну зустріч з корифеєм української сцени. Були промови і побажання Миколі Садовському, щоб доля була ласкава до нього, і щоб він міг ще довго служити рідному народові на українській сцені.

Олександер Олесь - Кандиба, що був у приязних відносинах з Садовським, написав на місці епіграму, яка пішла гуляти між присутніми:

Колись на білому коні
Топтав ти слід Петлюрі.
Тепер же їдеш на свині
В овечій шкурі...

Всі сміялися, сміявся й Микола Садовський. Не сподівався великий артист, що доведеться йому вмерти в столиці України з голоду, створеного Москвою під час колективізації.

В АМЕРИЦІ И У СВІТІ

НЕПОВНІ ВИСЛІДИ ВИБОРІВ У ҐВАТЕМАЛІ ВИЯВЛЯЮТЬ ПЕРЕМОГУ ЛІВОГО КАНДИДАТА Хулія Цезара Мендеза Монтенеґра, який дістав 88,125 голосів, а проурядовий кандидат полковник Хуан де Діос Аґіляр — 60,798 голосів. Інші кандидати мають менші числа голосів. Крім президента вибирали в Ґватемалі в неділю 6-го березня ще й 55 членів Конґресу та 324-ох посадників міст. Мендез Монтенеґро є кандидатом Революційної партії, він здобув велику більшість в столиці, бо дістав аж 57,635 голосів. Революційна партія твердить, що її кандидат дістав аж 90,775 голосів, число його голосів відноситься до урядового кандидата як 2:1.

Ділимося сумною вісткою з Рідними, Приятелями і Знайомими, що дня 2-го березня 1966 року упокоїлася в Бозі, прийнявши Найсвятіші Тайни, наша Найдорожча МАМА, БАБУНЯ і ПРАБАБУНЯ, в 84-му році життя

бл. п. КАТЕРИНА ФЕДОРЧАК
з дому ЦІСЕЛЬСЬКА

вдова по судовім урядникові в Золочеві.

Похорони Покійної відбулися в суботу, дня 5-го березня 1966 року з похоронного заведення Бугая до укр. католицької церкви Непорочного Зачаття в Дітройті, а відтак на католицький цвинтар Mt. Olivet.

Горем прибиті:

дочки: СТЕФАНІЯ ВІРСТЮК з мужем ЮЛІЯНОМ, дітьми і внуками
ЛЕОНТИНА ГАЛЯЖЕНКО з мужем ГРИГОРІЄМ
ІРИНА ПОДГУРСЬКА з дочкою МАРУСЕЮ ЗАРИЦЬКОЮ, мужем ЛЮДОМИРОМ і внучкою ХРИСТИНОЮ
СОФІЯ ХЛОПЕЦЬКА з мужем ВАСИЛЕМ і сином ЯРОСЛАВОМ в Україні
сестра: СОФІЯ МУДРА з дочкою НАДІЄЮ і внуками
Ближча і дальша Родина Покійної в Америці і на Україні

УКРАЇНСЬКИЙ МУЗИЧНИЙ ІНСТИТУТ в АМЕРИЦІ
зі смутком повідомляє, що в Боффало, Н. Й., 5-го березня 1966 року відійшов від нас у Вічність

бл. п. проф. ВАСИЛЬ БЕЗКОРОВАЙНИЙ

композитор, організатор хорів і оркестрових ансамблів.

Родині Покійного складаємо вислови щирого співчуття.
ВІЧНА ЙОМУ ПАМ'ЯТЬ!

Замість квітів на могилу Дорогого бл. п. проф. ВАСИЛЯ БЕЗКОРОВАЙНОГО складаю 10.00 долярів на Українську Медично-Харитативну Службу в Західній Европі.
Д-р Галина НОСКОВСЬКА-ГІРНЯК

Купуйте в підприємствах що оголошуються в „Свободі"

Вступайте в члени УНСоюзу!

ВСТУПАЙТЕ В ЧЛЕНИ УНСОЮЗУ